

Tillaga til þingsályktunar

um viðurkenningu á þjóðarmorði á Armenum.

Flm.: Margrét Tryggvadóttir, Þór Saari, Birgitta Jónsdóttir.

Alþingi ályktar að það viðurkenni þjóðarmorð á Armenum árin 1915–17 og virði minningu þeirra Armena sem urðu fórnarlömb þess glæps gegn mannkyni.

Greinargerð.

Þingsályktunartillaga þessi var áður flutt á 140. löggjafarþingi (730. mál).

Þjóðarmorð telst til eiginlegra alþjóðaglæpa og er kerfisbundin útrýming þjóðar eða þjóðarbrot. Það er skilgreint sem refsiverður verknaður, framinn í þeim tilgangi að útrýma með öllu eða að hluta þjóð, þjóðernishópi, kynstofni eða trúarflokki, með því að drepa einstaklinga úr viðkomandi hópi, skaða þá líkamlega eða andlega, þröngva viðkomandi hópi af ásetningi til þess að búa við lífsskilyrði sem miða að eyðingu hópsins eða hluta hans, beita þvingunaraðgerðum sem miða að því að koma í veg fyrir barnsfæðingar í hópnum eða flytja börn með valdi úr hópnum. Árið 1948 samþykkti allsherjarþing Sameinuðu þjóðanna að fordæma skyldi þjóðarmorð og að fyrir þau bæri að refsa.

Undir lok 19. aldar stóð hið fyrrum glæsta Ottómanaveldi höllum fæti. Armenar innan þess höfðu lengi þráð sjálfstjórn og margir töldu að þeir gætu sóst eftir sjálfstæði með frekari veikingu Ottómanaveldisins. Árið 1894 gerðu Armenar uppreisn gegn Tyrkjum sem barin var niður af mikilli hörku og í kjölfarið varð útskúfun hinna kristnu Armena að meðvitaðri pólitískri stefnu. Á árunum 1894–1897 voru tugþúsundir Armena teknar af lífi vegna þjóðernis síns og trúarskoðana. Tölum ber ekki saman; þær tyrknesku segja að um 20–30 þúsundir hafi látist en þær armensku að nær 300 þúsundir hafi týnt lífi. Þetta var þó aðeins forleikurinn.

Ungtyrkir náðu völdum árið 1908 með stuðningi Armena enda börðust þeir gegn keisar- anum og fyrir breyttum stjórnarháttum. Fljótlega klofnaði hópurinn þó og sá hluti sem vildi að Ottómanaveldið væri aðeins fyrir Tyrki og múslima, CUP, náði völdum. Útrýma skyldi minnihlutahópum sem stóðu í vegi fyrir altyrknesku ríki. Í fyrri heimstyrjöldinni gafst færi til aðgerða sem miðuðu að því að fækka þeim í ríkinu.

Opinberlega byggðust aðgerðirnar á brottflutningi hinna óæskilegu, ekki sist Armena sem hvorki voru tilbúnir til að gefa upp trú sína né menningu, til arabahéraðanna en hið raunverulega markmið var að drepa sem flesta. Aðgerðirnar fólu meðal annars í sér pyntingar og aftökur, auk þess sem fólkið var rekið fótgangandi langar vegalengdir, um þúsund kílómetra, með þeim afleiðingum að margir létust eða hlutu örkuml. Algengt var að aldraðir og veikir væru drepnir á leiðinni því þeir hægðu á hópnum og líkin lágu meðfram vegum Anatólíu mánuðum saman. Þeim sem lifðu var komi fyrir í stórum útrýmingarþúðum – fáir lifðu þær af. Fólkið var einnig skilið eftir matar- og vatnslaust í eyðimörkinni. Ekki eru vitað með vissu hve margir týndu lífi en talið er að tala þeirra liggja á bilinu 600.000–1.500.000 manna.

Þrátt fyrir að þessir atburðir uppfylli skilgreiningu Sameinuðu þjóðanna frá 1948 á þjóðarmorði og hafi verið kallaðir fyrsta þjóðarmorð 20. aldar hefur það reynst Armennum erfitt að öðlast viðurkenningu alþjóðasamfélagsins á þeim sem slíkum. Vegur þar þyngst að Tyrkir hafa ekki viðurkennt þau sem þjóðarmorð, enn er viðvarandi ágreiningur á milli tyrknesku og armensku þjóðanna og auk þess hafa margar þjóðir ekki viljað styggja Tyrki. Þá hafa atburðirnir fallið í skuggann af þjóðarmorði nasista á gyðingum.

Þó hafa um 20 þjóðir samþykkt ályktanir sem viðurkenna að þjóðarmorðin hafi átt sér stað, mörg ríki Bandaríkjanna, Evrópuþingið og Evrópuráðið, þá hefur atburðunum verið lýst sem þjóðarmorði í skýrslu Sameinuðu þjóðanna.

Hinn 22. ágúst 1939 hélt Adolf Hitler ræðu fyrir herforingja sína áður en hann réðst inn í Pólland. Þar tiltók hann það sérstaklega að þeir sem frömdu þjóðarmorðin á Armenum hefðu ekki verið dregnir til ábyrgðar – alþjóðasamfélagið lét það óátalið. Þar með gat hann réttlætt þann hrylling sem hann hugðist hrinda í framkvæmd á næstu árum.

Það er gríðarlega mikilvægt að heimsbyggðin viðurkenni þau voðaverk sem framin voru á Armensku þjóðinni sem þjóðarmorð. Þótt langt sé um liðið var þetta glæpur gegn mannkyni – gegn okkur öllum. Þau voðaverk sem framin eru í öllu hernaðarbrölti heimsins, í nútíð og framtíð byggjast nefnilega á því sem áður hefur verið gert. Það er löngu tímabært að Ísland viðurkenni þjóðarmorð á Armenum árin 1915–17 og virði minningu fórnarlamba þessa glæps gegn mannkyni.

Viðauki:

Eftirfarandi stofnanir hafa þegar viðurkennt þjóðarmorð á Armenum:

- 2. júlí 1985 Sameinuðu þjóðirnar birtu skýrslu þar sem fjöldamorðunum á Armenum er lýst sem þjóðarmorði
- 8. júní 1987 Evrópuþingið
- 24. apríl 1998 Evrópuráðið
- 19. nóvember 2007 Þing Mercosur

Þjóðríki sem þegar hafa viðurkennt þjóðarmorð á Armenum:

- 20. apríl 1965 Úrúgvæ
- 29. apríl 1982 Kýpur
- 14. apríl 1995 Rússland
- 25. apríl 1996 Grikkland
- 11. maí 2000 Líbanon
- 17. nóvember 2000 Ítalía
- 29. janúar 2001 Frakkland
- 16. desember 2003 Sviss
- 31. mars 2004 Argentína
- 21. apríl 2004 Kanada
- 30. nóvember 2004 Slóvakía
- 21. desember 2004 Holland
- 19. apríl 2005 Pólland
- 14. júlí 2005 Venesúela
- 15. desember 2005 Litháen
- 5. júní 2007 Síle
- 11. mars 2010 Svíþjóð

Önnur lönd og ríki sem hafa viðurkennt þjóðarmorðin á Armenum:

- 10. nóvember 2000 Vatíkanið
- janúar 2010 Skotland
- janúar 2010 Norður-Írland
- 27. janúar 2010 Wales
- 26. febrúar 2010 Katalónía